

CHRIS BROAD

CUDZINEC V JAPONSKU

DESAŤ ROKOV
V KRAJINE
VYCHÁDZAJÚCEHO
SLNKA

PREKLAD: MARJÁN HAMADA

2. JAPONSKÁ LOTÉRIA

AUGUST 2012

Po intenzívnych, no príjemných úvodných troch dňoch v Tokiu boli zrazu preč všetci, s ktorými som sa stretol a zoznámil.

Jedných poslali rýchlovlakmi do exotických miest ako Ósaka, Himedži či Kóbe – asi aby sa najedli hovädziny wagjú, na ktorú som sa tešil. Tí menej šťastní nasadli na autobusy do menej atraktívnych prefektúr v susedstve Tokia, do Čiby či Saitamy. Každá aspoň trochu známa tvár sa vytratila a zo mňa sa zas vytratil aj ten nepatrný pocit bezpečia, ktorý som v sebe ešte mal.

Odviezli ma minibusom na letisko Haneda a odtiaľ som sa po hodinovom lete dostal do Jamagaty. Cestoval so mnou jeden kolega z programu JET, hanblivý, no priateľský Mark z Colorada, a náš japonský sprievodca, ktorého úlohou bolo odovzdať nás učiteľom v Jamagate. Pôsobilo to ako akási sofistikovaná výmena väzňov.

Keď sa naše lietadlo odpútalo od zeme, vzrástol vo mne pocit nervozity. Už čoskoro budem stáť pred triedou v škole ako učiteľ. Aby som sám seba povzbudil, siahol som do vrečka

a vytiahol z neho pokrkvavý a natrhnutý list o prijatí do programu. Jeden riadok doň napísal aj môj koordinátor z Jamagaty a často som sa k nemu vracal.

„Blahoželám, Chris, pokiaľ ide o umiestnenie, vyhral si hlavnú cenu v lotérii.“

Uprene som hľadel na tieto slová a narastal vo mne strach.

Sotva som mohol čakať, že miesto, ku ktorému sa blížim, bude niečím vzrušujúce. V dňoch plných obáv pred priletom do Japonska som sa horúčkovo snažil dozvedieť čo najviac o Jamagate, vidieckej prefektúre, ktorá sa na niekoľko najbližších rokov mala stať mojím domovom.

Môj prieskum na Wikipedii o regióne a jeho 500 000 obyvateľoch priniesol iba jeden výsledok: „Jamagatu preslávila vysoká úroda čerešní.“

No super.

Nespomínali sa tam žiadne pamiatky, festivaly, nič súvisiace s kultúrou či históriou. Ešteže tam boli čerešne. Kto by si mohol želať viac.

Začal som hlbkovo analyzovať pozitívny tón listu. Nemohlo ísť o snahu zakryť nepríjemnú pravdu, že idem do najhoršieho japonského regiónu?

Pokúsil som sa rozptýliť obavy pohľadom z okna. Leteli sme nad dych vyrážajúcim pohorím Óu, chrbticou stredného Japonska. Ide o najdlhšie horstvo krajiny, rozkladá sa na viac ako 500 kilometroch a už čoskoro sa malo stať fyzickou bariérou, ktorá ma oddelí od každého, koho poznám. Vrchy boli vskutku nádherné. Špicaté, skalnaté štíty sa striedali s nekonečnými bujnými lesmi. Japonsko sa nám v duchu väčšinou spája s veľkomestskými obrázkami Tokia alebo so zábermi načerveno lakovanej svätyne v Kjóte. V skutočnosti až 70 percent jeho povrchu tvoria lesy a pohoria. Práve pre hornatý reliéf sa taká veľká časť obyvateľstva Japonska sústreďuje na roviny, vďaka čomu vznikli veľkomestá ako Tokio, Nagoja či Ósaka.

Náš japonský sprievodca, ktorý bol doposiaľ väčšinou ticho, sa náhle naklonil dopredu a ukázal von oknom.

„V zime tieto vrchy veľa snehu,“ uškrnul sa takmer zlovestne.

Uznanlivo som prikývol, no ešte som si neuvedomoval, že tých pár centimetrov snehu, ktoré som poznal z Veľkej Británie, nebolo ničím v porovnaní s tým, čo som mal zažiť ešte v tom istom roku. Netušil som, že v pohorí Ōu dochádza medzi decembrom a marcom k jednému z najintenzívnejších snežení na planéte, takže je vtedy takmer nemožné opustiť Jamagatu.

Počas pristávania som z okienka videl 30-kilometrovú pláň so sviežimi zelenými ryžovými poľami popretínanými dokonale rovnými cestičkami a na jej konci sopku Čókai, hrozivo učupenú na horizonte. Cez letný opar sa v obrysoch črtal jej vrchol vo výške 2 200 metrov a prišla mi na um otázka, či by jej prípadný výbuch znamenal moju smrť. Zemetrasenia a výbuchy sopiek boli v Spojenom kráľovstve predsa len spojené viac-menej s obrázkami v spravodajstve alebo na Wikipedii. Už čoskoro som sa však dozvedel, že ide o neaktívnu sopku, ktorá naposledy vybafla nevelké množstvo dymu v roku 1974. Spiaci obor Čókai vo mne prestal vyvolávať strach. Práve naopak, každodenne mi pripomínal, aké mám šťastie, že môžem žiť v takom nádhernom exotickom prostredí.

Dolina Šónai je na západe ohraničená Japonským morom a na východe pohorím Ōu a všetko to spolu tvorí pôsobivú krajinu, absolútny kontrast k chaoticky vyčleneným poľiam a pahorkatinám britského vidieka.

Tu všade vládol dojem poriadku, akoby bolo každé poličko precízne narysované do tvaru obdĺžnika, a samotná dolina bola dokonale rovná, kým ju zrazu nezastúpili vysoké vrchy. Prvý pohľad na kontrast medzi tyrkysovým morom, živými zelenými poľami ryže a modrými končiarmi vrchov, zahalenými letným oparom, bol neuveriteľne krásny. Ak sa nechcete cítiť ako grilované kurča, neodporúčal by som vám návštevu Japonska v auguste. Práve vtedy sú však farby prírody najpozoruhodnejšie.

„Dámy a páni, naše lietadlo čoskoro pristane na letisku Šónai. Zapnite si bezpečnostné pásy a pripravte sa na pristávanie.“

Vložil som si list do vrecka a rýchlo si zapol vrchný gombík na košeli. Obliekol som sa elegantne, lebo ma upozornili, že rovno z letiska pôjdem na stretnutie s riaditeľom školy. Bol to vlastne môj prvý pracovný deň.

V tom čase už zo mňa bola troska. Cítil som ťažobu v žalúdku, ktorá v spolupráci s *jet lagom* zastrela môj mozog hmlou, a nevedel som si predstaviť, že by som povedal dve súvislé vety. Strach ma naplňal pri pomyslení na rozhovor s niekým dôležitým v angličtine či lámanej japončine. Vo svojich predstavách som sa stal najrýchlejšie vyhodným učiteľom angličtiny v dejinách Japonska.

Keď sme sa blížili k letiskovej hale, Mark sa na chvíľu zastavil, aby si zaviazal šnúrky. Tak trochu som dúfal, že to bol akýsi prejav jeho obáv.

„Aj ty si trochu nervózny?“ spýtal som sa s nádejou, že ma môj JET druh nepotopí.

„Ani veľmi nie,“ povedal bez stopy po strachu a ďalej si viazal šnúrky.

Zradca.

V porovnaní s hlukom a virvarom letiska Haneda bolo Šónai pomerne malé. Naše lietadlo nebolo ani zďaleka plné. Zdá sa, že vyhládka na čerešne neprilákala ani japonských turistov.

Začal som premýšľať, na čo som sa to dal, no okolnosti ma rýchlo vytrhli zo psychickej slabosti. Nadišla významná chvíľa. Po opustení letiska sme sa mali stretnúť s našimi novými kolegami. Mal som pred sebou prvú skúšku.

Za dverami nás čakali dve skupiny japonských učiteľov s tabuľkami, na ktorých boli naše mená. Vysoký muž v strednom veku s okuliarmi v drôtenom ráme držal tabuľku s nápisom „Chris sensei“ a priateľsky sa usmieval.

Stál medzi dvomi na pohľad staršími kolegami – mužom s takmer identickými okuliarmi a ženou, ktorá na mňa kývala a usmievala sa.

Povzbudzujúci začiatok.

„Nuž, Mark, myslím, že tu sa musíme rozlúčiť...” otočil som sa smerom k svojmu kolegovi, ale už ho nebolo – odkráčal so svojou skupinkou. Tolko k priateľstvám na celý život.

Môj sprievodca sa krátko uklonil čakajúcim učiteľom, zdvorilo sa rozlúčil a zmizol. Tým som stratil posledný kontakt so známym prostredím a zostal som sám s tromi novými kolegami.

Pristúpil som k nim, mávajúc s prehnaným nadšením. „*Kon'niči wa*, dobrý deň!” Všetci sa uklonili. „*Kon'niči wa*, radi ťa spoznáваме, Chris san.”

„Dovolíte? Postarám sa o to,” naznačil vyšší muž, vzal odo mňa letiskový vozík a vložil dnu tabuľku s mojím menom. „Nedáte si kávu?”

„Veľmi rád. Ešte stále umieram z *jet lagu*,” zavtipkoval som neohrabane. Všetci s úsmevom prikývli a zaviedli ma do malej letiskovej kaviarničky.

Keď sme si objednali ľadové kávy a usadili sa za stolík v rohu, cítil som, že oči všetkých spočinuli na mne. Moji traja kolegovia sa neprestali usmievať, akoby im úsmevy zamrzli na tvárach.

Čoraz trápnejšie ticho sa rozhodol ukončiť starší z mužov. „Tak ako, Chris san, aký ste mali let?”

„Let bol okej, ale veľmi cítim ten časový posun! V Tokiu to všetko bolo strašne intenzívne, boli sme zavalení prípravou a všemožnými ďalšími povinnosťami. Navyše som celý čas sotva zažmúril oko, tak tam bolo horúco,” vyrapotal som jedným dychom.

V tichu, ktoré nastalo, som sa rozhlíadal po svojich kolegoch. Výrazy tváre nezmenili, doplnili ich len zdvorilým prikyvovaním.

Nenasledovala žiadna odpoveď. Povedal som azda niečo urážlivé alebo nevhodné? Odpil som si z ľadovej kávy a dúfal, že niekto niečo povie. Kým sa napokon ozval starší z mužov, venoval pohľad obom kolegom.

„Chris san, mohli by ste to, prosím, povedať ešte raz a trochu pomalšie?”

Dokelu. Nerozumeli mi ani slovo.

Až neskôr som zistil, že z jedenástich japonských učiteľov, s ktorými som mal spolupracovať, žil iba jeden v zahraničí dlhšie ako tri mesiace a minimálne traja vôbec nehovorili po anglicky ani nerozumeli hovorenej angličtine. Moji kolegovia boli väčšinou veľmi príjemní ľudia, no zdá sa, že schopnosť hovoriť po anglicky nie je v Japonsku kvalifikačným predpokladom, aby sa niekto stal učiteľom angličtiny. To by mohlo čiastočne vysvetľovať nízke umiestnenie Japonska v rebríčku znalosti angličtiny – v tom čase sa nachádzalo na 53. priečke zo stovky krajín, ďaleko za takou Čínou či Južnou Kóreou.

Hovoril som teda prirýchlo, čo v kombinácii s mojím britským prízvukom – v Japonsku sa väčšinou učí americká angličtina – spôsobilo, že moja odpoveď bola prakticky nezrozumiteľná.

„Let bol v poriadku. Som však unavený pre časový posun. V Tokiu je veľmi horúco!“ povedal som pomaly a veľmi výrazne. Fungovalo to. Uvedomil som si, že tu nebudem môcť používať svoju typickú uštipačnosť, sarkastický jazyk plný metafor a nezmyselného britského slangu. Budem musieť výrazne zjednodušiť svoju slovnú zásobu, aby som sa mohol dohovoriť – mal som dojem, že budem pôsobiť ešte nudnejšie ako zvyčajne. Onedlho som si v komunikácii začal viac pomáhať aj gestikuláciou.

„Ó áno, Tokio je v lete naozaj horúce,“ odvetil starší z mužov a ostatní dvaja súhlasne prikývli.

Moji kolegovia sa potom oficiálne predstavili. Mladší z mužov sa uviedol ako Nišijama sensei. Na Japonca bol netypicky vysoký, blížil sa k štyridsiatke a tri mesiace študoval v Kanade angličtinu. Používal ju pomaly a metodicky, evidentne sa veľmi sústredil na to, aby nerobil žiadne gramatické chyby. Takýto štýl reči pôsobil trochu čudne, až roboticky, no Nišijama to považoval príjemným, trošičku neprirodzeným úsmevom.

Ďalším v poradí bol Kengo sensei. Zistil som, že má vyše päťdesiatpäť, hoci by som mu hádal sotva štyridsať rokov. Z týchto troch prejavoval v angličtine najväčšie sebavedomie, rozprával

s miernym americkým prízvukom. Precestoval celý svet, jeho záľubou bola hra na gitare a k angličtine sa dostal práve cez lásku k hudbe. Bol súčasťou japonského povojnového mierového hnutia, zapájal sa do protestov proti vojsku a jadrovým zbraňam. Spomedzi mojich troch sprievodcov oplýval najväčším nadšením a bol priam posadnutý Londýnom, čo som považoval za dobré znamenie.

Napokon sa predstavila Saitó sensei, ktorá si v hovorenej angličtine neverila. „Moja angličtina nie veľmi dobrá!“ poznamenala žartovne a tým sa jej predstavenie viac-menej skončilo.

Títo traja sa navzájom veľmi líšili, ale zároveň boli svojim trošku zvláštnym spôsobom priateľskí a príjemní.

„Chris san, riaditeľ na vás čaká. Pôjdeme?“ spýtal sa Kengo a odišiel zaplatiť.

Dopil som ľadovú kávu a vyšli sme k najbližšiemu východu z letiska. Vonku som pocítil spaľujúcu horúčavu a prvýkrát som začul ohlušujúci zvuk cikád – prevládajúci zvukový podmaz japonského leta. Predstavte si cvrlikanie milióna svrčkov, zrýchlite ho a pustíte cez koncertné reproduktory. Kengovo auto bolo také rozpálené, že som si na kľučke dverí takmer ugriloval ruku.

Potreboval som sa rýchlo schladiť. Určite som na riaditeľa školy nechcel zapôsobiť tak, akoby som práve vyliezol z bazéna.

Počas dvadsaťminútovej cesty do školy som bol natlačený k okienku auta a snažil sa ukoristiť si aspoň trošku vánku. Cesta viedla nekonečnými ryžovými poľami, občas spestrenými usadlosťami s jasnočervenými bránami *torii* a tradičnými japonskými domčekmi so škridlami *kawara*. Nad nami sa týčil vrch Čókai – vyzeral takmer dokonale, akoby ho vytvoril šikovný programátor s cieľom vykresliť typickú japonskú krajinu. Pohľad z okna a škrekot cikád mi neustále pripomínali, že som ďaleko od domova. Nič z toho mi nebolo ani zďaleka blízke.

Možno to znie zvláštne, no najviac ma vyrušovalo, že nikde nevidím ani fliačik trávnik. Teraz tu už žijem dlhšie a viem, že väčšina ľudí si to vôbec neuvedomuje: Japonsko pokrývajú

prevažne ryžové polia, betón alebo zalesnené vrchy. Pred žiadnym z domov, okolo ktorých sme prechádzali, nebol trávnik. Namiesto neho skrášľoval malé záhradky štrk a starostlivo upravené stromčeky. Aj parky v mestách väčšinou tvorí štrk a piesok.

Neskôr som sa dozvedel, že menej ako jedno percento japonských škôl má ihrisko porastené trávou a vo feudálnych časoch mala trávniky iba šľachta – vždy šlo o okrasný prvok, pastvu pre oči.

Moje hľbanie o výhodách a nevýhodách trávy sa už nanešťastie skončilo, pretože sme vošli do mesta, ktoré sa na najbližšie tri roky stalo mojím domovom.

Sakata (酒田) doslova označuje „ryžové víno, ryžové pole“. Samotné mesto nevyzeralo nejako pozoruhodne. Keby išlo o britské mesto, povedal by som, že je ošumelé. Kedysi išlo o rušný obchodný prístav v ústí rieky Mogami, časy jeho slávy sú však dávno preč.

Obchodníci po celé stáročia prepravovali z Jamagaty riekou do Sakaty vysoko cenenú rastlinu požlt farbiarsky, ktorá sa okrem iného používala na výrobu textilného farbiva a pigmentu do luxusného rúžu. Zo Sakaty putovala na lodiach po západnom pobreží do Kjóta a Ósaky. Tento obchod znamenal nesmierny rozmach Sakaty a celej doliny Šónai. Zabudnutý kút Japonska pozdvihol natoľko, že miestny klan Honma sa stal najväčším držiteľom pôdy v celej krajine a zanechal po sebe sieť panstiev. Pri pohľade na dnešnú Sakatu však len máločo naznačuje, že táto oblasť kedysi oplývala takým nesmiernym bohatstvom.

Dvadsať storočie nebolo k tomuto regiónu láskavé. V roku 1976 vypukol v miestnom kine tragický požiar, ktorý zničil väčšinu cennej historickej architektúry Sakaty a po odstránení trosiek vzniklo v centre voľné priestranstvo veľké až 22 hektárov.

Staré budovy nahradili tuctové utilitárne obytné domy a stavby, ktoré neboli ničím výnimočné. Podarilo sa zachrániť

iba nábrežie lemované stromami a veľkými drevenými skladmi na ryžu rustikálneho vzhľadu, pred ktorými sa na vodnom kanáli pohojďávajú rybárske člny. Tieto sklady so strechami pokrytými dokonalou škridlou boli veľkou pýchou mesta, objavovali sa pri každej zmienke o Sakate na internete.

Naše auto sa presúvalo uličkami mesta pripomínajúcimi labyrint a videl som znepokojivo veľa prázdnych alebo opustených obchodov a domov. Hoci boli úhľadne zadebnené, vzbudzovali vo mne dojem, že ma poslali do najzúboženejšieho japonského mesta. Na druhej strane, vždy keď zo mňa vytryskol tento pocit sklamaní, rýchlo sa vytratil pri pohľade na dokonale upravený bonsaj, svetločervenú bránu *torii* pred chrámom alebo trendy reštauráciu *izakaja* označenú zďaleka viditeľnými znakmi kandži.

Cítil som v sebe nepokoj, mal som chuť vyskočiť z auta a pustiť sa do objavovania okolia. Podobný pocit som mal aj počas nekonečných seminárov v Tokiu. Chcel som preskúmať okolité prostredie ako postavička vo videohre. Problém bol len v tom, že odkedy som pristál v Japonsku, bol som „v práci“.

Čím sme boli bližšie k centru Sakaty, tým viac spustnutých obchodov som si všímal. Mali zatiahnuté rolety a okná zabité doskami. Atmosféra ako z mesta duchov poukazovala na jeden z výrazných problémov japonského vidieka: rapídny pokles jeho obyvateľov.

Počet obyvateľov Japonska dosiahol vrchol na úrovni 128 miliónov v roku 2010. V čase môjho príchodu v roku 2012 už klesol takmer o milión a predpokladalo sa, že do roku 2050 spadne pod 100 miliónov obyvateľov. Práve vidiek mal túto stratu pocítiť najvýraznejšie, keďže jeho mladší obyvatelia utekali za prácou (nezahŕňajúcou poľnohospodárstvo) a rodinou do okolitých miest, napríklad do Sendai alebo do Tokia.

Vo vidieckych mestách podobných Sakate často dochádzalo k zatváraniam alebo spájaniu škôl. Aj škola, v ktorej som mal pracovať, vznikla spojením troch samostatných škôl do jednej novučičkej megaškoly, najväčšej vyššej strednej školy v severnom

Japonsku. Zabočili sme za roh a už stála pred nami. Jej bieloba sa skvela v popoludňajšom slnku a vedľa nej sa vynímala nová telocvičňa, dosť veľká na to, aby sa do nej zmestila vesmírna loď. Bola to azda najimpozantnejšia moderná budova, akú som videl počas svojej cesty mestom.

„Chris sensei, vitajte v Sakatskej vyššej strednej škole,“ privítal ma s úsmevom Nišijama sensei pri prechode bránou na parkovisko. Vystúpili sme do tieňa obrovskej telocvične, ktorá sa jagala v spaľujúcom popoludňajšom slnku. Asfalt bol taký rozpálený, že by sa na ňom dali za pár sekúnd bez problémov usmažiť volské oká.

Slovo „škola“ nie celkom vystihovalo moje nové pôsobisko. Išlo o obrovský komplex troch nových budov s triedami, telocvične, haly dosť veľkej pre niekoľko lietadiel – alebo prinajmenšom pre 1 200 študentov a 120 učiteľov – a rozsiahleho ihriska pokrytého (ako ste si už stihli domyslieť) zeminou.

Na prvý pohľad to všetko pôsobilo odstrašujúco, no na moju veľkú úľavu bola škola prázdna podobne ako centrum mesta. Bol august a študenti si užívali letné prázdniny, až na zopár účastníkov krúžkov a podobných aktivít. Cestou k vchodu okolo nás s veselými úsmevmi a úklonmi prebehli tri dievčatá v športovom oblečení.

Všetci sme im pozdrav opätovali prikývnutím a ja som k nemu pridal nadšené „*Kon'niči wa!*“ Dievčatá sa na mňa kradmo obzerali, zrejme chceli vidieť svojho nového, cestou vytrápeného učiteľa angličtiny. Muselo to byť pre ne veľké sklamanie.

Hneď pri vstupe do budovy mi udrel do očí výrazný rozdiel medzi japonskými a britskými školami: uvidel som celé rady stojanov na topánky. Každý, kto vstúpi do budovy, si musí vyzuť svoju vonkajšiu obuv, umiestniť ju na stojan a obuť si vnútornú. Tu som prvýkrát zažil japonskú kultúru zákazu vstupu v obuvi. Ak vchádzate k niekomu do príbytku, musíte si zobrať topánky. Platí to dokonca aj pre niektoré verejne dostupné miesta. Chráňboh, aby ste stúpili na slamené rohože tatami

v topánkach! Iba zopárkrát som videl, ako Japoncom rupli nervy – raz to bolo práve v prípade, keď môj kamarát vošiel do verejných kúpeľov a nezobul si pri tom obuv. Staršia pani na recepcii za ním vyskočila a vysotila ho von dvermi.

Keď som stál vo svojom novom pôsobisku prvýkrát len v ponožkách, cítil som sa vskutku čudne. Veľmi rýchlo som si však zvykol. Keby som dnes, po mnohých rokoch, vošiel niekam dnu v topánkach, cítil by som sa ako kriminálnik.

Bol som tu prvý deň a ešte som si nestihol kúpiť vnútornú obuv. Kengo mi teda podal pár papúč so slovami: „Nebojte sa, Chris san, zajtra vám nejaké topánky kúpime.“

Nišijama ma viedol rozľahlou budovou. Prešli sme popri lavičke s dvomi chichotajúcimi sa študentkami, ktoré ma po anglicky pozdravili.

Usmial som sa na ne a kývol hlavou. „Dobré popoludnie,“ odzdravil som.

„Kakkoi!“ odpovedala jedna z nich a obe sa rozosmiali. Netušil som, čo to znamená, ukázal som im len palec hore a dúfal, že ma práve nenazvali idiotom.

Po pár krokoch mi Nišijama so smiechom oznámil, že podľa dievčat som *cool*.

Uff...

Kengo a Saitó kráčali za nami a celou cestou sa uškŕňali. Mal som súkromný vyškerený sprievod.

Vnútri v škole bolo neznesiteľne horúco. Vysoká teplota ešte podčiarkovala vôňu čerstvo vyleštených dlážok. Počas letných mesiacov sa v nej nepoužívala klimatizácia. Namiesto toho boli otvorené všetky okná, čo takmer vôbec nezlepšilo situáciu a cítil som sa ako v saune.

Moja požičaná obuv vŕzgala na nepoškvrnenej podlahe, keď sme prechádzali popri stenách pokrytých umeleckými dielami študentov. Zobrazovali okolitú krajinu, ale visel tam aj veľký modrý plagát s nahnevaným policajtom v štýle manga, ktorý držal zdvihnutú ruku pod anglickými slovami „Nie! Droga!“ Bolo mi jasné, že cieľom je odradiť študentov od narkománie,

ale pri takejto lajdáckej vetnej skladbe to pôsobilo, akoby chcel policajt vyzvať študentov, nech okamžite prestanú robiť to, čo práve robia, a namiesto toho užijú drogu.

Už-už som sa začal pri prechádzaní prázdnu školu cítiť v pohode, keď sme prišli k zborovni a Nišijama sa ku mne otočil so svojím charakteristickým úsmevom.

„Okej, Chris sensei, kým zavítame k riaditeľovi, môžete sa predstaviť učiteľskému zboru.“ Oznamoval mi to, ako keby mi práve ponúkol bezplatný all-inclusive výlet do Disneylandu.

Prepána!

„Ehm... myslíte hneď teraz?“

„Áno, teraz je na to vhodný čas.“

„Ach, som taký unavený z toho časového posunu,“ zavtipkoval som pokusne s nádejou, že sa predsa len vyhnem čírej hrôze z nutnosti prihovoriť sa desiatkam nových kolegov.

„To nič. Stačí krátke predstavenie.“

Nišijama otvoril dvere a ukázala sa priestranná miestnosť obdĺžnikového tvaru plná pracovných stolov, na ktorých sa nachádzali stôsy kníh, papiere a laptopy. Počas bežného pracovného dňa v nej mohlo byť až 120 učiteľov, ktorí známkovali písomky, písali, driemali alebo karhali neposlušných študentov.

Našťastie pre mňa boli práve letné prázdniny a v miestnosti pracovala asi len tridsiatka učiteľov. Keby tam boli všetci, asi by som sa rovno pustil do plaču. Niekoľkí z prítomných sa otočili, aby si obzreli nového kolegu.

Vedel som, že musím urobiť dobrý prvý dojem, a tak by som sa mal aspoň pokúsiť o krátke predstavenie v japončine. Podarilo sa mi naučiť sa päť kľúčových viet z úvodných stretnutí, ale predpokladal som, že pri pokuse predniesť ich pred kolegami učiteľmi sa moje odhodlanie rýchlo stratí.

Odviedli ma k dlhému stolu na druhej strane miestnosti, kde ako vyšetrovatelia sedeli čelom ku mne traja zástupcovia riaditeľa.

Všetci traja sa postavili a privítali ma úklonom a pozdravom *Jorošiku onegašimasu*, čo doslovne znamená „Prejavte mi,

prosím, priazeň pri každej našej budúcej spolupráci“ a používa sa podobne, ako keď po slovensky povieme „Teší ma“. Išlo o päťdesiatnikov až šesťdesiatnikov, ktorých nadradená pozícia bola na prvý pohľad zrejme vďaka elegantným oblekom. Mali väčšie pracovné stoly ako ostatní, a keď za nimi sedeli, orwellovsky odstrašujúco sledovali zvyšné osadenstvo zborovne.

Zdalo sa, že moja prítomnosť úprimne teší iba jedného z nich, čo sa rýchlo vysvetlilo, keď so mnou začal rapotať po anglicky.

„Vitajte, Chris sensei, som Saitó. Teší ma, že vás poznávam.“

„Ďakujem. Ehm... Saitó?“

Otočil som sa k pani Saitó, ktorá ma sprevádzala od letiska.

Obaja so smiechom a frenetickým mávaním rúk potriasali hlavami.

„Nie, nie!“ zasmial sa Saitó. „V Sakate je veľa ľudí s priezviskom Saitó. Priveľa Saitóov.“

Keď ma Saitó odvádzal k oknu, všimol som si, že stíšil hlas. Evidentne nechcel, aby kolegovia vedeli o tom, že hovorí plynule po anglicky. Ukryval to pred nimi, akoby od toho závisel jeho život. Už čoskoro som prišiel na to, že v škole je viac ako desiatka učiteľov so slušnou angličtinou. Neučili však tento jazyk a nechceli dávať najavo svoje schopnosti, aby na seba nemuseli vziať viac zodpovednosti a učiť v prípade výpadku angličtinárov.

„Aký ste mali let? Určite ste veľmi unavený.“

„Haha, to áno. Stále na sebe cítim následky časového posunu.“

„Ste pripravený na svoj *džikošókai*? Na svoje úvodné predstavenie?“

„Áno, som.“

Nebol som.

Obrátil sa k ostatným učiteľom a snažil sa prehlušiť desiatku elektrických ventilátorov, ktoré sa márne snažili schladiť vzduch v miestnosti.

„*Minnasan!* Môžete sa mi, prosím, všetci na chvíľu venovať?“

Učítelia prerušili svoju činnosť a ihneď sa k nám obrátili. Jedného z nich sme očividne zobudili z popoludňajších driadot a vykukol na nás spoza hĺby učebníc.

„Chcel by som vám predstaviť nášho nového angličtinára, ktorý k nám prichádza z Londýna. Nech sa páči, Chris sensei.“ Pokynul mi, aby som k nemu pristúpil a predstavil sa.

Dočerta.

„*Minnasan, kon'niči wa.*“ Mierne som sa uklonil. Všetci učítelia ma synchronizovane pozdravili a takisto sa uklonili.

Keď som sa im prihovril v habkajúcej japončine, cítil som nervozitu a akési odpojenie od reality.

„Ehm... dobrý deň, volám sa Chris a som z Londýna v Spojenom kráľovstve. Nikdy predtým som nebol v Japonsku. Ehm... rád fotím. Moja japončina je zatiaľ slabá, ale učím sa... ehm... rád vás spoznávam.“

Keď som skončil svoj pôsobivý štátnický príhovor, hlboko som sa uklonil. Nasledoval potlesk a početné zvolania *Jorošiku onegaišimasu!* Učítelia sa vrátili k svojim povinnostiam rovnako rýchlo, ako sa im prestali venovať. Ospalému učiteľovi opäť klesla hlava na kopu kníh.

Ani som sa nestihol rozlúčiť so zástupcom riaditeľa a už ma vyviedli zo zborovne. Nišijama ma vzal na stretnutie s *kóčó senseiom*, čiže s riaditeľom školy. Blížil sa k sedemdesiatke, mal oceľovosivé vlasy, štvorcové okuliare a prísny výraz tváre. Suzuki sensei mal dva roky do dôchodku a jeho ohromujúco veľkú kanceláriu zdobili početné, pre mňa nečitateľné ocenenia.

„Ó! *Kon'niči wa!*“ Burácajúcim hlasom nás usadil na jednu zo sedačiek okolo širokého konferenčného stola. V okamihu prišla jeho asistentka, priniesla tri šálky zeleného čaju a zmizla skôr, ako som sa jej mohol poďakovať.

Vymenili sme si zdvorilostné frázy a Nišijama mi oznámil, že riaditeľova dcéra študovala na Cambridgeskej univerzite.

„Úžasné, navštívili ste ju tam?“ spýtal som sa ho a dúfal, že si odtiaľ nepriniesol nejaké negatívne spomienky.

Niečo mi odvetil a požiadal Nišijamu o preklad. „Áno, raz tam bol a vyskúšal *fish and chips*. Veľmi mu to chutilo.“ Jasné, vyprážaná treska s hranolkami, dar Anglicka svetu.

Po niekoľkých minútach zdvorilého rozhovoru sa stalo niečo, čo som nikdy predtým nezažil. Riaditeľ aj Nišijama zrazu úplne zamĺkli. A nehovorím o okamihu trápneho ticha. Išlo o ohlušujúce ticho, ktoré neprestávalo. Akoby sa náhle začal akýsi nečakaný tréning meditácie. Možno to znie banálne, ale bolo to mimoriadne nepríjemné a vskutku intenzívne. Povedal som niečo zlé? Nikto sa ani len nerozhliadol po miestnosti ani nevyzrel von oknom. Nišijama aj riaditeľ bez pohybu sedeli a civeli na šálky s čajom, akoby ich niekto odpojil od zdroja energie.

Skúsil som zakašľať a prebrať ich z tohto stavu, no vôbec to nepomohlo. Rozhliadal som sa po nehybnej miestnosti a predstieral som, že si čítam pamätné plakety a diplomy. Nedokázal som odhadnúť, či sme takto strávili dvadsať sekúnd alebo dve hodiny.

Po niekoľkých útrpných chvíľach sa Nišijama bez varovania opäť „naštartoval“, pozrel sa na mňa a navrhol, aby sme riaditeľovi dovolili vrátiť sa k povinnostiam.

„Samozrejme,“ povedal som a rýchlo sa postavil. Napĺňala ma obrovská úľava, že to mám za sebou.

„Veľa šťastia!“ zavolať za mnou riaditeľ v angličtine, čím ma milo prekvapil, a s mnohými úklonmi sme opustili jeho pracovňu.

Keď sme sa vzdialili od riaditeľovej kancelárie, obrátil som sa k svojmu novému kolegovi.

„Ehm, Nišijama sensei, máte z toho stretnutia dobrý dojem?“ Po takom zvláštnom prvom stretnutí som sa cítil skleslo. Urazil som azda niekoho?

„Áno, Chris sensei, myslím, že ste sa riaditeľovi veľmi páčili.“ Zdalo sa, že hovorí úprimne. Čo sa to tam však stalo?

Neskôr som zistil, že v japonskej kultúre sú bežným javom takéto dlhé chvíle ticha, *činmoku* (沈黙). Korene má

v zen-buddhizme, kde je ticho priestorom, v ktorom sa uchováva tajomstvo existencie. Zmysel *čínmoku* vystihuje japonské príslovie, podľa ktorého „je lepšie ponechať mnohé veci nevy-slovené“. Ticho nie je v Japonsku prejavom trápnosti, ale prirodzenou súčasťou každodenných interakcií. Počas môjho zoznámenia s riaditeľom som to však ešte nevedel a premýšľal som, ako dlho si ma tu ponechajú. Ešte som sa musel mnohé-mu naučiť.

Moje ubytovanie sa nachádzalo v štvorposchodovom obytnom dome – majetku miestnej samosprávy – vzdialenom asi desať minút autom od školy. Zvonka vyzeral ako väzenie v bývalom Sovietskom zväze, bol však optimisticky namaľovaný naružovo v snahe zakryť to, čo pôsobilo ako paródia na architektúru. Toto úsilie o vylepšenie objektu podľa mňa celkový efekt ešte zhoršovalo. Nišijama ma priviedol na prvé poschodie a po otvorení dverí sa ukázal maličký bytík s až smiešne malou kuchyňou. Nebol v nej prakticky žiadny priestor na varenie. Len drez a plynový horák. Na chladničke bola mikrovlnka, na mikrovlnke zas ryžovar.

Nikto tam zrejme dlho nezapínal klimatizáciu, vstúpili sme preto do omračujúcej horúčavy. Všimol som si prenikavú vôňu čerstvých rohoží tatami, ktoré tam priniesli tesne pred mojím príchodom. Nedá sa jednoducho opísať niekomu, kto nikdy necítil tatami. V Japonsku sa to považuje za nostalgickú vôňu, ktorú dospeláci milujú, pretože im pripomína detstvo. Mne skôr pripomínala gazdovstvo. Predstavte si vôňu balíka slamy zmiešanej s čerstvo pokosenou trávou a náznakom plesnivých ponožiek. Nemôžem povedať, že by sa mi zvlášť páčila.

Na prechod „rozlahlou“ kuchyňou nám stačili dva kroky a po otvorení posuvných dverí sme sa dostali do malej obývačky vybavenej čiernou koženou sedačkou, stolíkom *kotacu* a polohovateľným kreslom na lacnom koberci. V rohu sa nachádzal víťaz súťaže o najmenší japonský televízor. Bol som v krajine technologických gigantov, preto ma trochu sklamal pohľad na môj totálne retro byt. Oblial ma pot pri pomyslení,

ako sa zahrejem počas zimných mesiacov, pretože v byte neboli žiadne radiátory a steny boli evidentne tenučké. Samozrejme, stolík *kotacu* má v spodnej časti ohrievač a udrží nohy v teple, nemyslím si však, že môže nahradiť moderné vykurovanie 21. storočia.

Nevidel som spálňu, preto som sa Nišijamu spýtal, kde mám spať.

„Och áno, tu je váš futon!“ Otvoril veľkú, vŕzgajúcu skriňu a vypadol z nej zle poskladaný futon, ktorý akoby chcel ujst'. Predchádzajúci majiteľ ho pred odchodom očividne len narychlo vtlačil dnu.

Pri pohľade dookola som si pomyslel, že takýto malý byt by bol v Spojenom kráľovstve nelegálny. Jediné šťastie, že bol aj veľmi lacný, stál asi 110 dolárov mesačne. Patril k nemu miniatúrny balkón s dvomi mimoriadne zhrdzavenými stoličkami, ktoré vyzerali ako pozvánka na tetanus. Nuž, bonus.

„Vďaka za váš dnešný pracovný výkon, Chris sensei. Odpočinite si. Zajtra vás vyzdvihnem o ôsmej hodine ráno.“

Nišijamovi som sa pri odchode poďakoval a mohol som si začať užívať luxusný odpočinok vo svojej rezidencii. Hodil som sa na prekvapivo pohodlnú koženú sedačku.

Počas posledných intenzívnych štyroch dní od chvíle odletu z letiska Heathrow som mal všetko dokonale naplánované. Nemusel som robiť takmer žiadne vlastné rozhodnutia. Teraz som napokon zostal sám a začalo mi svitať, v akej situácii som sa ocitol. Po rokoch sa moja túžba splnila. Sedel som v izbe v severnom Japonsku a premýšľal, na čo som sa to dal.